Svenska kyrkan

Diarienummer: KS 2026-0993

Justitiedepartementet
Enheten för domstols- och åklagarfrågor
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L4@regeringskansliet.se

Yttrande

Effektiva ingripanden mot brott i cybermiljö (SOU 2026:45), Ju2026/01670

Svenska kyrkans synpunkter i sammanfattning

- Svenska kyrkan *anser det nödvändigt* att 8 § andra stycket i förslaget till lag om polisiära ingripanden i cybermiljö kompletteras med en hänvisning till 36 kap. 5 § femte stycket rättegångsbalken (RB), i syfte att förbudet mot ingripanden enligt lagen ska korrespondera fullt ut med vittnesförbudet i 36 kap. 5 § femte stycket.

- Svenska kyrkan *anser det nödvändigt* att 10 § i den nya lagen omformuleras så att skyddet omfattar själva bikt-/själavårdssituationen, oberoende av var den äger rum.

- Svenska kyrkan *understryker* att vittnesförbudet är knutet till ämbetet som präst och inte till anställningen.

- Svenska kyrkan *understryker* att bikt och enskild själavård inte endast bedrivs i former eller på platser som är att betrakta som stadigvarande eller särskilt avsedda, utan tvärtom även kan ske sporadiskt eller vid enstaka tillfällen, till exempel av en pensionerad präst.

- Svenska kyrkan *efterlyser* ett resonemang om den föreslagna lagens förhållande till kravet på vissa handlingars bevarande.

- Svenska kyrkan *efterlyser* en mer ingående proportionalitetsanalys av den integritetsinskränkning som förslaget innebär.

- Svenska kyrkan *understryker* att lagens tillämpningsområde inte bör styras av de brottsbekämpande myndigheternas resurser eller brist därpå.

- Svenska kyrkan *understryker* vikten av starka rättssäkerhetsgarantier för enskilda.

Kyrkokansliet
POSTADRESS: 751 70 Uppsala
BESÖKSADRESS: Sysslomansgatan 4
TELEFON: 018-16 95 00

Svenska kyrkan

Utveckling av Svenska kyrkans synpunkter

Inledning

Svenska kyrkan har i flera tidigare lagstiftningsärenden avseende tvångsmedel uttryckt förståelse för att det öppna samhället måste ges möjligheter att förhindra allvarlig brottslighet som i högre grad blivit mer organiserad, samhällshotande och svår att bekämpa. Det finns därmed ett reellt behov av att de brottsbekämpande myndigheterna ges effektiva möjligheter att såväl utreda som förhindra brott. Svenska kyrkan menar att detta principiellt sett även gäller i fråga om de förslag som nu är aktuella, nämligen att i större utsträckning aktivt förhindra, störa och avbryta brott och brottslig verksamhet i cybermiljö.

Barn har en särställning i kristen tro och Svenska kyrkan ser därför särskilt positivt på att den föreslagna lagen bidrar till att barns integritet i cybermiljö värnas, genom att exempelvis motverka användning och spridning av övergreppsmaterial. De föreslagna åtgärderna innebär emellertid ett stort ingrepp i den personliga integriteten för enskilda. Enligt Svenska kyrkan är det därför av stor vikt att gränserna för tvångsmedelsanvändningen och dess konsekvenser blir noggrant belysta. Detsamma gäller rättssäkerhetsgarantier för enskilda.

Svenska kyrkan har också i tidigare remissvar i lagstiftningsärenden rörande tvångsmedel (se bland annat Svenska kyrkans yttranden över SOU 2023:60 respektive SOU 2024:93) understrukit vikten av att uppgifter som omfattas av en präst absoluta tystnadsplikt inte blir föremål för exempelvis avläsning eller avlyssning och att det är av vikt att det finns ett skydd för sådana uppgifter och den absoluta tystnadsplikten i alla situationer där tvångsmedel kan komma att användas. Detta är av avgörande betydelse såväl för den enskildes trygghet som för kyrkans trovärdighet.

Det kan krävas svåra avvägningar för att avgöra vad som är att betrakta som bikt och enskild själavård. Svenska kyrkan bistår gärna med att underlätta för de brottsbekämpande myndigheterna att göra sådana bedömningar.

Förbudet mot att ingripa – 8 §

Föreliggande förslag har utformats med respekt för frågeförbudet i 36 kap. 5 § femte stycket RB, men behöver kompletteras för att uppnå ett fullgott skydd i alla situationer där prästens absoluta tystnadsplikt kan aktualiseras. Bikt och enskild själavård är en central del av Svenska kyrkans verksamhet och uppdrag och sker i olika sammanhang och miljöer. Den digitala utvecklingen har lett till att det inom Svenska kyrkan bedrivs själavårdande verksamhet även digitalt för att tillgodose människors behov av själavårdande samtal i andra former än de traditionella. Genom *Jourhavande präst* erbjuder Svenska kyrkan själavård via e-post, chatt och mobil. Att utöva själavård och ta emot bikt hör till det särskilda uppdrag som

Kyrkokansliet
POSTADRESS: 751 70 Uppsala
BESÖKSADRESS: Sysslomansgatan 4
TELEFON: 018-16 95 00

en präst får genom sin prästvigning och är inte kopplat till en viss anställning. Även till exempel en pensionerad präst kan alltså utöva själavård och ta emot bikt.

Mot den ovan angivna bakgrunden ser Svenska kyrkan med tillfredsställelse på att det i den föreslagna lagen föreslås ett förbud mot ingripanden avseende informationssystem som stadigvarande används, eller är särskilt avsett att användas i verksamhet för bikt eller enskild själavård. Det är dock, enligt Svenska kyrkans mening, nödvändigt att det föreslagna förbudet justeras i syfte att fullt ut korrespondera med regleringen i 36 kap. 5 § femte stycket RB, något som också utredningen framhåller som sin avsikt (s. 271). Såsom lagförslaget nu är utformat innebär det en svårmotiverad rättssystematisk avvikelse.

Som framhållits ovan tas även bikt emot och själavård utövas av fler präster inom Svenska kyrkan än dem som innehar en anställning, exempelvis pensionerade präster. Den absoluta tystnadsplikten gäller även i sådana situationer. Vid relationsändringen mellan Svenska kyrkan och staten 2000 gjordes vissa ändringar i 36 kap. 5 § femte stycket RB med anledning av att den i kyrkolagen (1992:300) stadgade tystnadsplikten skulle upphöra att gälla. I prop. 1998/99:38 uttalade regeringen (s. 246) därvid bland annat att ”Prästens tystnadsplikt har ovillkorligt företräde framför vittnesplikten (jfr prop. 1979/80:20 s. 8).” och att ”Det allmänna skall inte kunna avkräva en präst (eller den som har motsvarande ställning) uppgifter som han eller hon har erfarit under bikt eller enskild själavård.”. Vidare konstaterades att vittnesförbudet är knutet till ämbetet som präst och inte till anställningen (prop. 1998/99:38 s. 247, se även Fitger m.fl., Rättegångsbalken (10 juni 2026, Version 100, JUNO), kommentaren till 36 kap. 5 § femte stycket).

Mot denna bakgrund ger den föreslagna regleringen i 8 § första stycket 2 inte ett tillräckligt skydd för uppgifter som omfattas av en präst absoluta tystnadsplikt. Även informationssystem som endast tillfälligt används i sådan verksamhet måste omfattas av förbudet om det ska korrespondera med RB:s reglering om präster vittnesförbud. Mot denna bakgrund föreslår Svenska kyrkan att 8 § andra stycket kompletteras med en hänvisning till 36 kap. 5 § femte stycket RB. Med en sådan reglering blir det – i enlighet med den princip som utredningen ger uttryck för på s. 406 – inte avgörande hur eller av vem informationssystemet används utan om uppgifterna som sådana omfattas av skyddet. Den nu föreslagna kompletteringen av 8 § andra stycket medför också att den i 8 § tredje stycket föreskrivna skyldigheten att avbryta ingripandet och omedelbart förstöra uppgifterna blir komplett och ändamålsenlig.

Beslut om tillträde till viss plats – 10 §

Det ovan förda resonemanget gör sig gällande även vad avser det i 10 § 3 föreslagna förbudet mot beslut om tillträde till viss plats. Svenska kyrkan välkomnar att utredningen föreslår ett

Kyrkokansliet
POSTADRESS: 751 70 Uppsala
BESÖKSADRESS: Sysslomansgatan 4
TELEFON: 018-16 95 00

särskilt skydd för platser där bikt och enskild själavård bedrivs. Den föreslagna regleringen i 10 § är emellertid knuten till vissa typer av platser snarare än till den skyddade verksamheten som sådan. Inom Svenska kyrkan förekommer bikt och enskild själavård även på platser som inte stadigvarande används eller särskilt har avsatts för sådan verksamhet. Svenska kyrkan föreslår därför att den aktuella regleringen avseende bikt och enskild själavård omformuleras så att skyddet omfattar själva bikt-/själavårdssituationen, oberoende av var den äger rum.

Förhållandet till kravet på vissa handlingars bevarande

Svenska kyrkan vill också, som en övrig synpunkt, lyfta frågan om hur ingripanden enligt den föreslagna lagen, särskilt i form av radering av uppgifter, förhåller sig till rättsliga krav på handlingars offentlighet och bevarande. Enligt lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan gäller som utgångspunkt offentlighet för Svenska kyrkans handlingar och en arkivskyldighet. Även om det framstår som mindre sannolikt att ett ingripande enligt lagen i praktiken skulle komma att avse uppgifter som omfattas av krav på offentlighet och bevarande, exempelvis handlingar och uppgifter hos en myndighet, kan det utifrån den föreslagna regleringen inte uteslutas. Utredningen anger också (s. 401) att radering kan komma att avse uppgifter som även kan ha ett normalt och legitimt syfte. Svenska kyrkan saknar ett resonemang avseende det faktum att radering kan komma att ske av nu nämnda uppgifter i relation till offentlighetsprincipen och önskar att regeringen tar detta i beaktande i ärendets fortsatta beredning.

Personlig integritet

De föreslagna åtgärderna innebär ett stort ingrepp i den personliga integriteten för enskilda. Svenska kyrkan ansluter sig härvid till det experterna anfört i sina särskilda yttranden om att de integritetsintrång som lagen innebär ställer höga krav på lagens utformning och avgränsning.

Svenska kyrkan instämmer i att det är ett angeläget intresse att ingripa mot och förhindra brott i cybermiljö. Samtidigt förtjänar det att understrykas att det föreslagna tillämpningsområdet, där ingripanden får ske även på underrättelsestadiet och utan konkret misstanke, är brett och kan komma att omfatta en mängd situationer. Detta kräver noggranna avvägningar mellan brottsbekämpningsintresset och enskildas integritet. Den proportionalitetsanalys av integritetsinskränkningen som genomförs i utredningen bygger i hög grad på generella resonemang och tar inte fullt ut hänsyn till den komplexitet som lagens vida tillämpningsområde ger upphov till. Risken för att åtgärderna träffar personer som själva inte har någon koppling till brottslig verksamhet, eller att ingripanden träffar stora mängder information som saknar betydelse för den brottsbekämpande verksamheten, har härvid inte tillräckligt belysts.

Kyrkokansliet
POSTADRESS: 751 70 Uppsala
BESÖKSADRESS: Sysslomansgatan 4
TELEFON: 018-16 95 00

Som en begränsande faktor anges att resursbristen hos de brottsbekämpande myndigheterna kommer att leda till att främst grövre brottslighet i cybermiljö blir föremål för åtgärder. Intrånget förväntas därför särskilt drabba personer eller nätverk som planerar eller deltar i den aktuella brottsligheten (s. 366–367), vilket motiverar mer ingripande åtgärder. Svenska kyrkan anser att en mer ändamålsenlig ordning vore att på förhand begränsa lagens tillämpningsområde, snarare än att låta myndigheternas begränsade resurser styra tillämpningen.

Effektiva rättsmedel för enskilda

De stora integritetsintrång som åtgärderna i lagförslaget kan komma att innebära ställer höga krav på rättssäkerhetsgarantier. En svaghet i lagförslaget är att beslut om åtgärder i huvudsak fattas av samma myndigheter som sedan verkställer dem, med bristande möjlighet till prövning i efterhand. Svenska kyrkan har även i tidigare lagstiftningsärenden av liknande karaktär understrukit vikten av effektiva rättsmedel för enskilda, till exempel rätten till domstolsprövning (se yttranden över ”Hemlig dataavläsning – ett viktigt verktyg i kampen mot allvarlig brottslighet” den 7 februari 2018, ”Rättssäkerhetsgarantier och hemliga tvångsmedel” den 26 november 2018 och ”Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel 2” den 5 december 2023). Någon sådan rätt finns inte enligt utredningens förslag.

Utredningen kommer till slutsatsen att det bör ställas krav på en mer kvalificerad beslutsfattare (s. 284). Enligt huvudregeln får ett beslut om radering endast fattas av åklagare. I brådskande fall kan dock interimistiska beslut om radering fattas även av särskilt utsedda befattningshavare vid Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller Tullverket. Ett sådant beslut ska så snart som möjligt prövas av åklagare. Det förutsätts dock i utredningen att det kan förekomma fall då radering hinner ske innan åklagarens prövning.

Med hänsyn till att radering är en mycket ingripande och i många fall permanent åtgärd krävs ytterligare rättssäkerhetsgarantier. Svenska kyrkan anser att det i den fortsatta beredningen särskilt bör övervägas om beslut om radering, i motsats till vad utredningen kommit fram till, bör kunna överklagas.

Uppsala 9 november 2026

Camilla Asp
Generalsekreterare

Mattias Thalén
Rättschef

Kyrkokansliet
POSTADRESS: 751 70 Uppsala
BESÖKSADRESS: Sysslomansgatan 4
TELEFON: 018-16 95 00